

Невена Томић
Библиотека Дома културе Студентски град, Београд
biblioteka@dksg.co.yu

УДК 061.231:02

Улога и значај професионалних библиотечарских удружења

Сажетак

Чланак разматра друштвену улогу и циљеве професионалних удружења. Посебно се бави радом професионалних удружења у области библиотечарства. Представљен је рад ALA-е и IFLA-е, два највећа библиотечарска удружења.

Кључне речи:

професионална удружења, библиотечарска професионална удружења, ALA, IFLA

Према теорији менаџмента, чланове једног професионалног удружења веже производња сличних производа и услуга, као и заједнички систем мишљења. „Ови системи мишљења успостављају границе између различитих професија, дефинишу њихово чланство, одговарајуће моделе понашања и одговарајуће односе између ових професионалних заједница.“¹ Заједничка уверења настају из самог процеса рада и понављаних и усвојених процедура. Увезено је мишљење да професионална удружења имају углавном конзервативну улогу подржавања и јачања постојећих модела рада у једној професији и очувања постојећих традиционалних институција. Насупрот томе, неки теоретичари истичу да професионална удружења могу бити значајни носиоци промена у професији. Нови изум или успешна пракса, примењена на локалном нивоу, преко асоцијације може постати део општег професионалног идентитета. Професионалне асоцијације могу успешно да легитимишу промене обезбеђујући простор за размену мишљења, отварајући дебату и усме-

Аутор текста испред Америчке библиотечарске асоцијације

равајући је. Други корак после легитимисања настале промене је ново уобличавање професионалног идентитета у очима других, у домену шире јавности.²

Мотиви за приступање професионалним удружењима су различити. Поредџи професионална удружења и синдикате који делују у области библиотечарске струке, Марагоу Ховекамп (Maragou Hovekamp) истиче да су циљеви професионалних удружења усмерени ка јавној добробити (у случају библиотечарске струке то су питања приступа информацијама, интелектуалне слободе, ауторских права, писмености итд. и питања развоја саме професије), док су циљеви синдиката више усмерени ка личној и материјалној добити чланова.³ И поред ове генералне усмерености професионалних удружења ка јавној добробити, питање бављења професионалним и/или материјалним вредностима свакако је актуелно. Према резултатима једног истраживања, библиотечари високошколских и специјалних библиотека у САД придају подједнак значај питању зарада, професионалног развоја или

¹ R. Greenwood i dr. "Theorizing Change: the role of professional associations in the transformation of institutionalized fields", *Academy of Management Journal* Vol. 45, No. 1 (2002): 59.

² Исто.

³ Maragou T. Hovekamp, "Professional Associations or Unions?: a comparative look", *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 236.

услова рада, без обзира на то да ли су или нису чланови неког од синдиката.⁴ Индивидуални чланови библиотекарских удружења очекују од њих да се баве и проблемима материјалног статуса, иако су, по правилу, када се ради о питањима зараде и услова рада, у центру интересовања ових удружења институције, тј. библиотеке, а не појединци. Тако су ALA-и упућиване примедбе да стоји на страни послодаваца и њихових интереса, пре него запослених професионалаца. Према мишљењу Хариса (Hariss), један од главних разлога зашто библиотекарска удружења одбијају да преузму одговорност у идентификовању или решавању питања неједнаких плата је састав чланства, које чине и руководиоци и запослени.⁵

У свету постоји неколико стотина библиотекарских удружења⁶. Већина од њих налази се у Северној Америци. Како наводи Џој Томас (Joy Thomas), библиотекари своја професионална удружења организују спремно, ентузијастички, често некритички и скоро увек дуготрајно.⁷ Поље деловања библиотекарских удружења је широко и разнолико – нека су више усмерена на едукацију и професионални развој својих чланова, друга на истраживања, даље – нека удружења су ускостручно профилисана и окупљају библиотеке само једног типа, друга су широко оријентисана, нека имају веома мали број чланова, друга стотине хиљада. Тешко је наћи заједничке именоване којима би се представио и вредновао рад различитих асоцијација. Шарлен Болдвин (Charlene Baldwin) описује библиотекарска удружења преко три критеријума:

- способности да комуницирају са својим члановима,
- способности да организују програме и конференције,
- потребе да евалуирају свој успех.⁸

Други теоретичар, Вилијам Фишер (William Fisher), сагледава библиотекарска удружења из два угла, оцењујући њихов допринос развоју библиотекарства преко:

- улагања у нова истраживања,
- подстицања професионалног развоја.⁹

Уопштено говорећи, значај делатности једне асоцијације мери се, са једне стране, њеним доприносом професији и, са друге стране, професионалним развојем чланова који су у њу укључени.

Две најугицајније и најснажније библиотекарске асоцијације су IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) и ALA (The American Library Association), о којима ће овде бити речи.

IFLA је светска, независна и невладина организација, створена да библиотекарима широм света омогући форум за размену идеја, промовисање међународне сарадње, истраживање и развој у свим пољима библиотекарства. Како је истакнуто на њеном сајту, „IFLA је водеће међународно тело које представља интересе библиотечко-информационих сервиса и њихових корисника.“¹⁰ IFLA је удружење удружења. Има две врсте чланова – оне који представљају удружења и институције (и имају право гласа при избору руководства удружења) и индивидуалне чланове. Њени циљеви су:

- да унапређује високе стандарде библиотечко-информационих сервиса,
- да промовише вредности добрих библиотечко-информационих сервиса,
- да заступа интересе својих чланова широм света.¹¹

IFLA је настала као организација 1927. године и у првим годинама деловала у уским оквирима Европе и Северне Америке. Данас је то светска организација која има чланове у скоро свим деловима света и залаже се да што више интернационализује конференције, сусрете и програме које организује.

Организација IFLA-е је демократична. Њен највиши орган је Савет. Чланови номинују кандидате за Извршни одбор и избори се одржавају у току састанка Савета. На челу Извршног одбора је изгласани председник и 7 чланова Одбора. Чланови IFLA-е имају право да се укључе у рад различитих секција, где међу собом бирају Комитет, тј. групу експерата која ће бити на челу секције. Према важећем статуту, IFLA делује преко извршних и радних тела. Извршна се баве администрацијом и управљањем, а радна (одсеци, секције) координацијом и планирањем професионалних активности. Седиште IFLA-е је у Хагу у Холандији, у згради Краљевске библиотеке, где ради око 15 запослених задужених за администрацију ове асоцијације.

IFLA-ини партнери су 25 корпорација из домена информационе индустрије, које јој помажу финансијски или својим услугама, а за узврат имају различите бенефиције, као што је могућност да представљају своје производе и услуге IFLA-ином чланству. Организација сарађује и са различитим светским телима, као што су UN, UNESCO, ISO, Светска трговинска организација, Светска асоцијација издавача, Светски савет музеја, Светски савет архива, итд. Оно по чему је IFLA најпрепознатљивија су конференције које организује сваке године у августу или септембру у различитим деловима света. Резултате свог истраживачког рада, пројеката и активности, IFLA публикује у својим издањима, чије теме су бројне „од рада са децом и младима до аутоматизованих система за приступ вишејезичким библиотечким материјалима.“¹²

⁴ Исто.

⁵ Исто. – стр. 241.

⁶ William Fisher, “The Value of Professional Associations”, *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 320.

⁷ Joy Thomas, “Introduction”, *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 229.

⁸ Charlene Baldwin, “International Library Associations”, *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 322.

⁹ William Fisher, “The Value of Professional Associations”, *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 320-330.

¹⁰ IFLA, <http://www.ifla.org> (преузето 2. 3. 2009).

¹¹ Исто.

¹² Исто.

ALA је удружење по организацији и начину рада донекле различито од IFLA-е. Као и IFLA, и ALA делује кроз рад одсека, секција, форума и округлих столова, али њен рад је више структуриран и институционализован. ALA има више десетина запослених професионалаца у два представништва у Чикагу и Вашингтону. Циљ ALA-е је унапређивање библиотекарства и библиотекарских услуга, а њена мисија да „обезбеди лидерство за развој, промовисање и унапређење библиотекарских и информационих услуга и саме библиотекарске професије да би унапредила учење и обезбедила приступ информацијама за све.”¹³

ALA је политички ангажована и лобира у федералној влади за своје чланове. Сваке године организује се *Library legislative day*, дан када представници ALA-е разговарају са члановима Конгреса о актуелним проблемима библиотекара у Америци. ALA лобира и за Америчко удружење школских библиотека (American Association of School Libraries – AASL) које самостално не би могло да оствари значајан утицај као у оквирима ALA-е.

Важна активност којом се бави ALA у оквиру свог Савета за високо образовање (Council of Higher Education), је акредитација библиотечких школа. Акредитација библиотечких школа у Америци је строго професионално питање, одвојено од државне управе. Два пута годишње, ALA организује конференције на којима обично присуствује око 25.000 људи, сваки пут у другој држави. ALA организује и подржава неколико стотина различитих програма, издаје часопис *American libraries* и академску публикацију *Choice*, додељује стручне награде и награде за књижевно стваралаштво.

И IFLA и ALA воде су силе у развоју светског библиотекарства. У многу чему различите, сличне су у промовисању трендова као што је: лобирање и политички активизам,¹⁴ интернационализација рада библиотека и

што јаче повезивање међу библиотекама и библиотека-рима у свету, итд. У оквиру обе организације, одвија се и значајна истраживачка делатност и последњих година се улажу велики напори да се рад различитих радних група координира.

Укључивањем у рад ових организација, библиотекари добијају најактуелније информације из различитих стручних области, могућност да директно комуницирају са својим колегама и размењују искуства, да се образују, да дају свој допринос развоју професије. Као што је већ истакнуто, највећи број библиотекарских удружења делује у Сједињеним Америчким Државама и професионалне асоцијације део су живота просечног америчког библиотекара. Због тога, како пише Фишер, о значају библиотекарских организација можемо размислити и ако замислимо сценарио у којем библиотекари (амерички) живе у свету без удружења. Цитираћу га за крај:

„Већина нас би имала мало већи приход, пошто не бисмо плаћали чланарину у једној или више организација или морали да плаћамо део или цео износ трошкова конференције. Чињеница да не постоје конференције значила би да би више нас могло да отпутује на одмор када и где жели... И тако док смо на одмору трошећи своје новопронађено богатство, размислимо шта би било наличје сценарија. Прво, не би било организације да лобира за професију. То можда не би погодило веће институције... Мање библиотеке значајно би осетиле да немају свој глас који се бори за различита питања – од отвореног приступа информацијама до утрђивања поштанских и трошкова телекомуникација. Без састанка асоцијације, чак и ако су само једном или два пута годишње, библиотекари би се осећали изоловано. Немаги друге контакте осим са другима из исте радне средине могло би бити деморалишуће...”¹⁵

Abstract

The article deals with the social role and aims of professional organizations, especially with the work of professional organizations in the library field. The role, organization and activities of IFLA and ALA, two biggest library associations are presented.

Key words:

professional association, library professional association, IFLA, ALA

ЛИТЕРАТУРА

1. ALA. <http://www.ala.org> (преузето 2. 3. 2009).
2. Baldwin, Charlene. “International Library Associations”. *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 392.
3. Fisher, William. “The Value of Professional Associations”. *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 320.
4. Greenwood, R, R. Suddaby i C.R. Hinings, “Theorizing Change: the role of professional associations in the transformation of institutionalized fields”. *Academy of Management Journal* Vol. 45, No. 1 (2002): 58-80.
5. Hovekamp, Maragou T. “Professional Associations or Unions?: a comparative look”. *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 236.
6. IFLA. <http://www.ifla.org> (преузето 2. 3. 2009).
7. Lenzini, R. “The graying of the Library Profession: a survey of our professional association and their responses”. *Searcher* Vol. 10, No. 7 (July/Avgust 2002).
8. Thomas, Joy. “Introduction”. *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 229.

¹³ ALA, <http://www.ala.org> (преузето 2. 3. 2009).

¹⁴ Актуелна председница IFLA-е, Клаудија Лукс, истакла је да ће током њеног мандата приоритет у раду IFLA-е бити лобирање да владе и локалне власти у своје програме уврсте и решавање проблема библиотека.

¹⁵ William Fisher, “The Value of Professional Associations”, *Library Trends* Vol. 46, No. 2 (Fall 1997): 329.